

Danny Beckers

Dorpsstraat 26-A

6582 AN Heumen

d.beckers@inter.nl.net

Oud Archief

Het Koninklijk Wiskundig Genootschap is net als andere verenigingen afhankelijk van de betrouwbaarheid van haar leden. Danny Beckers, onderzoeker op het gebied van de geschiedenis van wiskunde, vertelt over problemen bij de inning van contributie en het fenomeen correspondent.

Er zijn zaken die een penningmeester liever niet meemaakt. De geschiedenis van het (tegenwoordig Koninklijk) Wiskundig Genootschap bevat een aantal anekdotes die zonder meer tot de categorie ‘nachtmerrie voor de penningmeester’ gerekend kunnen worden. Een van de gruwelijkste is zonder twijfel die met mr. D. Hoola van Nooten in de hoofdrol. Het archief van het genootschap bevat enkele snippets die getuigen van de bange uren die deze rechtsgeleerde het bestuur bezorgde.

D. Hoola van Nooten was een succesvolle student in de Rechten. Hij werd in zijn studietijd lid van het Wiskundig Genootschap. Zijn naam duikt in 1830 op in de ledenlijst. In juni 1832 doet hij samen met een aantal andere leden een voorstel voor meer differentiatie in moeilijkheidsgraad van de opgaven die door het genootschapsbestuur aan de leden werden voorgelegd. Een bijzonder actief lid was Van Nooten overigens niet.

Na het behalen van zijn titel vertrok Van Nooten naar Suriname. In oktober 1842 liet de jonge meester in de Rechten plots weer van zich horen. Hij zond het genootschapsbestuur een brief waarin hij aangaf dat hij inmiddels in Paramaribo resideerde, lid was van het gerechtshof van Suriname en van de commissie van onderwijs aldaar. Hij gaf aan dat hij graag zijn lidmaatschap zou voortzetten, en bood aan de taak van correspondent op zich te nemen. Hij meende vijf of zes anderen voor het lidmaatschap te kunnen interesseren en verwachtte meer toestroom van leden met de aanstaande onderwijsvernieuwingen.

Gezien de koloniale bezittingen van Nederland was het niet vreemd voor genootschappen om ook in de overzeese gebiedsdelen

leden te hebben. Genootschappen hadden daartoe zogenaamde correspondenten aangesteld. Die vormden in de verre gebiedsdelen de spil voor de aldaar gevestigde leden. Ze verzorgden de lokale verzending van post en tijdschriften en zorgden voor een geregelde inning van de contributie. In de Oost, in Batavia (tegenwoordig Indonesië) hadden diverse genootschappen correspondenten. In Suriname kwam het minder voor. Ook in de grote Europese steden hadden genootschappen correspondenten.

Het Wiskundig Genootschap had gedurende de eerste decennia van haar bestaan weliswaar banden met een vergelijkbaar genootschap te Hamburg (de oprichters van 1778 waren allen ook lid van het Hamburgs Wiskundig Genootschap), maar die banden waren begin negentiende eeuw verdwenen. Eind achttiende eeuw was er een correspondent te Batavia, en begin negentiende eeuw ook korte tijd in Suriname, maar het genootschap had nooit echt voet aan de grond gekregen buiten Nederland: daarvoor opereerde het genootschap te lokaal. Het ledental was klein en daarom kwam deze Surinaamse connectie als een Godsgeschenk voor het bestuur.

Op 21 november 1842 werd Van Nooten officieel benoemd tot correspondent van het Wiskundig Genootschap. Van het contact dat hij tussen het genootschapsbestuur te Amsterdam en de leden in de kolonie onderhield is, behoudens enkele verzendbrieven van katernen van het tijdschrift dat het genootschap indertijd verzorgde, niets bewaard gebleven.

Op de bestuursvergadering van 16 november 1846 maakte de secretaris bekend dat Van Nooten uit Paramaribo was verdwenen. Met de correspondent leken tevens de correspondentie en contributiegelden van de aardbodem verdwenen. Zijn verdwijning was bij toeval aan het licht gekomen, doordat een Surinaams genootschapslid bij het bestuur had geïnformeerd naar het uitblijven van het tijdschrift — en de voortdurende afwezigheid van Van Nooten. De heer Goede, genootschaps-

lid en notaris te Paramaribo meende te weten dat Van Nooten was teruggekeerd naar Nederland. Het bestuur besloot onmiddellijk om de heer Tollus, correspondent van het genootschap te Den Haag, te vragen om bij het Ministerie van Koloniën te informeren naar de verblijfplaats van Van Nooten.

Op de bestuursvergadering van 18 januari 1847 was duidelijk dat ook op het Ministerie niets met zekerheid bekend was omtrent de verblijfplaats van Van Nooten. Ook het Ministerie zelf wilde graag met Van Nooten spreken. In de tussentijd, op 8 januari, was de heer Tollus overleden. Men kan zich de consternatie voorstellen die dit tweewegbracht. (Laat rustig uw fantasie op hol slaan. Als historicus ben ik mij ervan bewust dat ik de suggestie van doofpotten en complotten alleen maar kan versterken door te vermelden dat enig verband tussen de dood van Tollus en de verdwijning van Van Nooten nooit is gesuggereerd.)

In elk geval leed het genootschap verlies. Van Nooten had in geen drie jaar geld naar Nederland gestuurd. Van de Surinaamse leden had hij dus de contributie, indertijd vijf gulden per jaar, in eigen zak gestoken. Bovendien moesten die Surinaamse leden opnieuw van het tijdschrift worden voorzien. De financiële strop bedroeg in totaal rond de zeventig gulden — een aanzienlijk bedrag voor die tijd. Geruime tijd bleef het bestuur tegen beter weten in hopen dat er sprake was van een misverstand. Eerst een jaar na de constatering van zijn verdwijnen, op de vergadering van 27 december 1847, werd mr. D. Hoola van Nooten ontslagen als correspondent.

De affaire — ze zal wel niet enig zijn geweest in haar soort — heeft geen aanleiding gevormd om het correspondentenschap als zodanig aan de kaak te stellen. Wel werd er binnen het Wiskundig Genootschap strakker de hand gehouden aan de inning van contributies en het verzenden van de tijdschriftkaternen. Het correspondentenschap voor genootschappen zou tot in de twintigste eeuw een goed functionerend instituut blijven. ◀